

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Факультет фізичної культури, спорту та реабілітації
Кафедра теорії та методики фізичної культури

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ
НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконав: студент 2-го курсу, 205-М групи
спеціальності

014.11 «Середня освіта (Фізична культура)»
(шифр і назва спеціальності)

Бабій Назар Михайлович
(прізвище та ініціали)

Керівник: канд. пед. наук, доцент Киселиця О.М.

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № ____

від «__» _____ 2025 р.

Зав. кафедри _____ доц. Іван ВАСКАН

Чернівці – 2025

АНОТАЦІЯ

У роботі досліджується роль та значення авторитету вчителя фізичної культури у процесі навчання учнів. Особлива увага приділяється факторам, що впливають на формування авторитету, а також психологічним і соціальним аспектам взаємодії вчителя та учнів на уроках фізичної культури. Окремо розглядаються методи формування позитивної мотивації, сприяння розвитку фізичних навичок, а також створення безпечного та підтримуючого середовища для учнів. Розглянуто практичні рекомендації для педагогів з підвищення авторитету на основі досліджених аспектів.

Ключові слова: авторитет вчителя, фізична культура, мотивація учнів, взаємодія вчителя та учнів, психологічні фактори, соціальні фактори, педагогічний вплив.

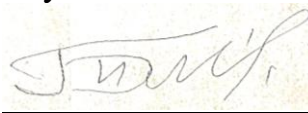
ABSTRACT

The paper explores the role and significance of the teacher's authority in the process of student learning in physical education. Special attention is given to the factors that influence the formation of authority, as well as the psychological and social aspects of the teacher-student interaction during physical education lessons. The study also examines methods for fostering positive motivation, promoting physical skills development, and creating a safe and supportive environment for students. Practical recommendations for teachers to enhance their authority based on the researched aspects are provided.

Key words: teacher authority, physical education, student motivation, teacher-student interaction, psychological factors, social factors, pedagogical influence.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів

мають посилання на відповідне джерело.

Бабій Н.М.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	8
1.1. Поняття та сутність авторитету в педагогічній діяльності	8
1.2. Роль учителя фізичної культури в розвитку учнів: педагогічний вплив та його чинники	11
1.3. Психологічні та соціальні фактори формування авторитету вчителя	15
1.4. Особливості взаємодії вчителя та учнів на уроках фізичної культури	18
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	22
2.1. Методи дослідження	22
2.2. Організація та етапи дослідження	24
РОЗДІЛ 3. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС	27
3.1. Дослідження впливу авторитету вчителя на мотивацію та успішність учнів	27
3.1.1. Констатувальний етап дослідження	27
3.1.2. Формувальний етап дослідження	34
3.2. Залежність рівня авторитету вчителя від ефективності навчальних досягнень учнів та визначальні фактори розвитку авторитету вчителя на уроках фізичної культури	42
3.3. Рекомендації щодо підвищення авторитету вчителя для покращення результатів навчання	44
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	50
ДОДАТКИ	53

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному освітньому просторі роль вчителя змінюється, особливо в таких предметах, як фізична культура. Від вчителя очікується не лише передача знань, а й формування здорового способу життя, мотивація до занять спортом.

Окрім того, багато учнів мають низьку мотивацію до занять фізичною культурою. Авторитет вчителя може стати потужним інструментом для подолання цієї проблеми.

Спостерігається й вплив авторитету на формування особистості. Зокрема, авторитет вчителя впливає не лише на ставлення до фізичної культури, а й на формування загальних цінностей, поглядів на життя.

Окрім того, актуальність цього дослідження є надзвичайно високою з огляду на кілька ключових факторів:

Суспільні зміни та виклики: зміна цінностей молоді, зокрема те, що сучасні учні мають інші інтереси та мотивацію, ніж покоління раніше. Це вимагає від вчителів нових підходів та інструментів для залучення учнів до занять фізичною культурою; проблема сидячого способу життя, адже зростання популярності гаджетів та комп'ютерних ігор призвело до зниження фізичної активності серед молоді. Це створює серйозні проблеми для здоров'я підростаючого покоління; посилення конкуренції серед шкіл, зокрема, у сучасних умовах школи змагаються за учнів. Один із способів виділитися – це забезпечити якісне фізичне виховання, а для цього необхідні вчителі, які мають авторитет і здатні мотивувати учнів.

Проблеми у сфері фізичного виховання: низька мотивація учнів, так як багато учнів сприймають фізичну культуру як обов'язковий, але не завжди цікавий предмет. Це призводить до формального відношення до занять; недостатня кваліфікація деяких вчителів, адже, не всі вчителі фізичної культури мають достатню педагогічну підготовку та вміють будувати ефективні взаємини з учнями.

Відсутність сучасного обладнання та інвентарю: У багатьох школах матеріально-технічна база для проведення занять фізичною культурою є недостатньою.

Роль авторитету вчителя: мотиваційний фактор (авторитетний вчитель здатний викликати у учнів інтерес до фізичної культури, спонукати їх до регулярних занять та досягнення високих результатів); формування здорового способу життя (вчитель, який має авторитет, може стати для учнів прикладом для наслідування та сприяти формуванню у них здорових звичок); соціалізація особистості (заняття фізичною культурою під керівництвом авторитетного вчителя сприяють розвитку таких якостей, як дисциплінованість, відповідальність, взаємодопомога, лідерські якості).

Таким чином, дослідження ролі та значення авторитету вчителя на уроках фізичної культури є актуальним, оскільки воно спрямоване на вирішення важливих проблем сучасного освітнього процесу та сприяє підвищенню ефективності фізичного виховання підрастаючого покоління.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив авторитету вчителя фізичної культури на ефективність освітньо-виховного процесу та мотивацію учнів до занять фізичною культурою.

Завдання дослідження:

1. Вивчити та проаналізувати науково-методичну літературу з проблеми авторитету вчителя та визначити основні компоненти педагогічного авторитету вчителя фізичної культури.
2. Провести емпіричне дослідження рівня авторитету вчителів фізичної культури.
3. За результатами дослідження розробити практичні рекомендації щодо підвищення авторитету вчителя фізичної культури.

Об'єкт дослідження: професійна діяльність учителя фізичної культури у закладах загальної середньої освіти.

Предмет дослідження: авторитет учителя фізичної культури як педагогічне явище та його вплив на ефективність освітньо-виховного процесу.

Методи дослідження:

- *Теоретичні:* аналіз, синтез, узагальнення, класифікація наукових джерел щодо теми ролі та значення авторитету вчителя на уроках фізичної культури.

- *Емпіричні:* спостереження, анкетування, бесіди, педагогічний експеримент.

- *Статистичні:* математичне опрацювання отриманих даних.

Гіпотеза дослідження: припущення про те, що підвищення рівня авторитету вчителя фізичної культури через розвиток професійної компетентності, педагогічної культури та особистісних якостей сприятиме зростанню зацікавленості учнів у заняттях фізичною культурою, поліпшенню дисципліни та результативності освітнього процесу.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів:

Теоретичне:

- розширення теоретичних знань: дослідження дозволить розширити теоретичні знання про роль авторитету вчителя в освітньому процесі;
- нові підходи до навчання: результати дослідження можуть бути використані для розробки нових освітніх програм та методичних рекомендацій;
- підвищення якості освіти: дослідження спрямоване на підвищення якості освіти майбутніх учителів фізичної культури.

Практичне:

- удосконалення педагогічної діяльності: результати дослідження можуть бути використані вчителями фізичної культури, молодими педагогами та адміністрацією закладів освіти для вдосконалення педагогічної діяльності;

- підвищення мотивації до навчання: рекомендації дослідження можуть бути застосовані для підвищення мотивації учнів до занять фізичною культурою.

Апробація дослідження: участь у студентській науковій конференції Чернівецького національного університету (12-15 травня 2025 року). Факультет фізичної культури, спорту та реабілітації. Чернівці: Чернівець. нац.ун-т. ім. Ю. Федьковича, 2025. С.35-36. Тези з теми дослідження «Педагогічний авторитет як основа ефективної взаємодії вчителя та учнів на уроках фізичної культури».

Структура і обсяг дослідження: кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

1.1. Поняття та сутність авторитету в педагогічній діяльності

Авторитет в педагогічній діяльності є однією з ключових категорій, що визначає ефективність навчання та виховання учнів. Цей термін походить від латинського слова "auctoritas", що в перекладі означає "влада", "поважність", "вплив". У педагогічному контексті авторитет вчителя можна визначити як його здатність впливати на учнів, завойовувати їхню повагу і довіру, а також стимулювати їх до розвитку та навчання [24, с. 2]. Авторитет вчителя не зводиться лише до формальних показників: знання предмета або ступеня освітньої кваліфікації. Це складний соціально-психологічний феномен, який формується через взаємодію вчителя та учнів і має емоційний, моральний, інтелектуальний і професійний аспекти.

У класичному педагогічному трактуванні авторитет вчителя вважається одним із основних чинників, що забезпечує високий рівень ефективності навчання. Педагогічний авторитет – це система взаємодії між вчителем і учнем, що базується на довірі, взаємоповазі, готовності до співпраці та досягнення спільної мети. Важливо, що авторитет не є статичним або одномоментним явищем. Це процес, який формується впродовж тривалого часу і залежить від ряду факторів, таких як професійні якості педагога, його особистісні характеристики, вміння взаємодіяти з учнями та впливати на їхній розвиток [4, с. 16].

Авторитет вчителя в педагогічному процесі складається з кількох основних компонентів, які взаємодіють між собою і забезпечують його стабільність та ефективність. Серед них можна виділити:

Професійний авторитет – це здатність вчителя демонструвати високий рівень знань та вмінь у своїй дисципліні, орієнтуючись на сучасні наукові

досягнення та методики. Учні визнають такого вчителя за професіонала, що створює умови для більш ефективного засвоєння навчального матеріалу.

Моральний авторитет – виявляється через особисті якості вчителя, його етичні принципи, чесність, відповідальність та справедливість у відносинах з учнями. Вчитель, який володіє моральним авторитетом, є прикладом для наслідування, оскільки учні сприймають його не лише як педагога, а й як моральний орієнтир [8, с. 1].

Соціальний авторитет – це здатність вчителя налагоджувати ефективні міжособистісні зв'язки в колективі. Учитель, який добре розуміє соціальну атмосферу класу, може правильно взаємодіяти з різними типами учнів, забезпечувати комфортну і підтримуючу атмосферу для навчання.

Психологічний авторитет – учитель, який розуміє психологічні особливості учнів, вміє адаптувати свої педагогічні методи та стилі комунікації до потреб учнів, викликає в них емоційну прихильність і готовність до взаємодії [23, с. 6].

Формування авторитету вчителя є динамічним процесом, який залежить від численних чинників, серед яких основними є:

1. Професійна підготовка та кваліфікація. Учитель, який має глибокі знання своєї дисципліни, сучасні методики викладання та здатний передавати їх учням, викликає повагу і довіру. Важливою складовою професійного авторитету є не лише рівень знань, а й уміння їх ефективно передавати, заохочувати учнів до дослідницької діяльності, створювати інтелектуальне середовище на уроці.

2. Особистісні якості вчителя. Лідерські якості, справедливість, доброта, здатність до самоконтролю та самоповаги, здатність до емоційного контакту з учнями – все це суттєво впливає на формування авторитету. Учні прагнуть працювати з вчителями, яких вони поважають як особистість, які проявляють турботу про їхній розвиток, як морально, так і інтелектуально [15, с. 2].

3. Комунікація та взаємодія з учнями. Здатність вчителя будувати конструктивний діалог з учнями, бути відкритим до їхніх запитів і проблем, а

також здатність підтримувати дисципліну без застосування авторитарних методів сприяє формуванню позитивного авторитету. Вчитель, який вміє зацікавити і залучити учнів до активної участі в процесі навчання, завжди буде мати більший вплив [40, с. 1].

4. Вміння підтримувати емоційний контакт. Важливою складовою авторитету є здатність вчителя створювати в класі атмосферу довіри та відкритості, вміти заохочувати учнів і давати позитивний зворотний зв'язок, навіть коли учні не досягають бажаних результатів. Емоційна стабільність вчителя, його вміння тримати себе в руках і працювати в умовах стресу – усе це відіграє важливу роль у формуванні авторитету.

5. Взаємодія з батьками та громадою. Авторитет вчителя не обмежується лише школою. Взаємодія з батьками, участь у громадському житті, ініціативність у впровадженні різних проектів та заходів підвищують репутацію вчителя не тільки в межах класу, а й у ширшому соціальному контексті [21, с. 6].

У педагогічній практиці можна виділити кілька видів авторитету, залежно від того, які конкретно характеристики вчителя вони підкреслюють:

1. Авторитет знань – учитель здатний підкорити учнів своїми професійними знаннями та вміннями. Цей вид авторитету важливий на етапах передачі теоретичних знань, коли учень покладається на точність та глибину інформації, що подається вчителем [17, с. 18].

2. Авторитет особистості – цей вид авторитету ґрунтується на моральних і етичних якостях вчителя, його здатності бути прикладом для учнів. Такий авторитет формує довіру і сприяє тому, що учні сприймають вчителя як моральний орієнтир [33, с. 11].

3. Авторитет методики – це здатність вчителя застосовувати ефективні методи і технології навчання, які роблять освітній процес цікавим і продуктивним. Вчитель, який успішно використовує сучасні методи, має високий авторитет серед учнів, оскільки його уроки стають більш доступними і зрозумілими [20, с. 7].

Особливістю уроків фізичної культури є те, що тут важливо не тільки передавати знання, але й формувати мотивацію до активної фізичної діяльності, здорового способу життя, сприяти розвитку фізичних і моральних якостей учнів. Авторитет вчителя фізичної культури часто базується на його вмінні надихати учнів, формувати у них здорові звички та допомагати долати труднощі під час спортивних занять [14, с. 49].

Вчитель фізичної культури, як правило, має бути прикладом для учнів не тільки в плані фізичної підготовленості, а й у плані моральної стійкості та здатності досягати результатів через працю. Важливо, щоб учні бачили вчителя не лише як тренера, але й як особистість, здатну надихнути на подолання труднощів і підтримати в моменти невдач [6, с. 70].

Отже, авторитет вчителя є багатограним і складним феноменом, що впливає на всі аспекти педагогічної діяльності. Він формується через поєднання професійних, моральних, психологічних та соціальних чинників і є одним з основних факторів, що визначають ефективність освітньо-виховного процесу [19, с. 4]. Для вчителя фізичної культури авторитет є важливим елементом мотивації учнів до активної участі в уроках та досягнення високих спортивних результатів.

1.2. Роль учителя фізичної культури в розвитку учнів: педагогічний вплив та його чинники

Педагогічний вплив вчителя фізичної культури є важливою складовою освітньо-виховного процесу в школі, оскільки він сприяє не лише фізичному розвитку учнів, але й формуванню їхнього світогляду, етичних та моральних норм. Вчитель фізичної культури, через власну діяльність, створює умови для розвитку не тільки фізичних якостей учнів, але й їхнього соціального, емоційного, морального розвитку [15, с. 12].

Фізична культура – це не лише набуття певних рухових навичок, а й формування цілісної особистості, здатної до самоорганізації, самоконтролю

та самовдосконалення. Уроки фізичної культури сприяють розвитку таких якостей, як витривалість, сила, гнучкість, координація, а також соціальні навички, такі як уміння працювати в команді, проявляти лідерські якості, підтримувати позитивні стосунки з однолітками та вчителями [7, с. 22].

Учитель фізичної культури має важливу роль у розвитку учнів як особистостей. Його педагогічний вплив проявляється в тому, що він формує у школярів стійке ставлення до фізичних навантажень, спортивної діяльності, здорового способу життя та вміння справлятися з труднощами. Педагог, маючи високий авторитет, здатен не лише мотивувати учнів до активних занять спортом, але й допомогти їм долати психологічні бар'єри, пов'язані з невдачами або страхом перед фізичними навантаженнями [9, с. 25].

Педагогічний вплив вчителя фізичної культури на учнів залежить від кількох чинників, які разом створюють умови для ефективного формування як фізичних, так і морально-етичних якостей учнів. Ці чинники включають:

- професійну підготовку вчителя: професійні якості вчителя є основою його педагогічного впливу. Вчитель фізичної культури повинен мати не лише вищу фізкультурну освіту, а й володіти сучасними методами навчання та тренування, бути здатним враховувати індивідуальні особливості учнів, їхній фізичний розвиток і потреби. Добре підготовлений вчитель може побудувати урок так, щоб кожен учень, незалежно від рівня підготовки, відчував підтримку та досягав успіхів у своїх зусиллях [25, с. 78];

- моральні якості педагога мають великий вплив на його авторитет та здатність встановлювати конструктивний зв'язок з учнями. Вчитель фізичної культури має бути справедливим, чесним, здатним до емоційного самоконтролю і готовим до конструктивної взаємодії з учнями, навіть у складних ситуаціях. Чесність та відкритість вчителя дозволяють учням відчувати довіру до нього, а також проявляти ініціативу в навчанні та розвитку [3, с. 19];

- індивідуальний підхід до учнів: кожен учень є унікальним, і тому важливо враховувати його індивідуальні особливості при навчанні фізичної

культури. Педагогічний вплив вчителя полягає в здатності адаптувати програму занять відповідно до фізичних можливостей учнів, а також їхніх психологічних особливостей. Індивідуальний підхід дозволяє не тільки досягти високих результатів у фізичному розвитку, але й сприяє формуванню в учнів почуття впевненості в собі та задоволення від виконання фізичних вправ [11, с. 34];

– використання мотиваційних стратегій: мотивація є ключовим чинником у процесі навчання фізичної культури. Вчитель має вміти створювати умови для того, щоб учні відчували інтерес до занять, розуміли їхню важливість для здоров'я та розвитку, а також отримували задоволення від успіхів у спорті. Мотивація може бути зовнішньою (наприклад, спортивні досягнення, змагання) і внутрішньою (самореалізація, прагнення до вдосконалення). Вчитель, використовуючи різноманітні мотиваційні стратегії, здатний підтримувати інтерес учнів до фізичних навантажень і заохочувати їх до досягнення нових цілей [36, с. 20];

– роль позитивного підкріплення та зворотного зв'язку: у процесі фізичного виховання вчитель фізичної культури повинен надавати учням постійний позитивний зворотний зв'язок. Це може бути як словесне схвалення, так і матеріальне заохочення (нагороди, дипломи, медалі). Позитивне підкріплення допомагає учням усвідомлювати важливість своїх досягнень, а також підвищує їхню впевненість у власних силах;

– створення психологічно комфортної атмосфери на уроці: важливою умовою ефективного педагогічного впливу є атмосфера підтримки та довіри на уроці. Вчитель фізичної культури має створювати таку атмосферу, де учні не бояться помилок, де є можливість для самовираження та експериментування. Психологічно комфортна атмосфера дозволяє учням зняти стрес і страх перед фізичними вправами та розвиватися без остраху перед критикою або невдачами [41, с. 21].

Фізична культура в школі сприяє розвитку основних фізичних якостей, таких як сила, швидкість, витривалість, гнучкість, координація та рівновага.

Педагогічний вплив вчителя фізичної культури на фізичний розвиток учнів полягає в регулярному стимулюванні їхніх фізичних здібностей через відповідні вправи, тренування і контроль. Вчитель фізичної культури повинен не лише розвивати ці якості, але й підтримувати здоровий спосіб життя серед учнів, пропагувати здорове харчування, гігієну, а також регулярну фізичну активність поза межами уроків [18, с. 40].

Важливим аспектом є також розвиток загальної фізичної підготовленості учнів, яка включає в себе не лише виконання вправ, а й навчання техніки безпеки при заняттях спортом, дотримання режиму тренувань і відпочинку. Педагог фізичної культури має стежити за правильним виконанням вправ, забезпечувати безпеку учнів під час фізичних навантажень, а також заохочувати їх до самостійних тренувань і активності поза школою.

Заняття фізичною культурою мають величезний соціальний аспект. Вчитель фізичної культури через командні ігри, спортивні змагання та інші колективні заходи сприяє розвитку у учнів таких якостей, як командний дух, взаємопідтримка, співпраця та здатність до лідерства. Вчитель фізичної культури може стимулювати учнів до розвитку соціальних навичок, вміння працювати в групі та дотримуватися спільних цілей [2, с. 17].

Соціальний вплив вчителя на учнів також виявляється у формуванні у них позитивних стосунків до фізичних навантажень, спортивної культури та здорового способу життя в цілому. Завдяки цьому учні здобувають важливі соціальні навички, які вони зможуть застосувати у повсякденному житті, в роботі, в особистих стосунках та на спортивних змаганнях

1.3. Психологічні та соціальні фактори формування авторитету вчителя

Авторитет вчителя – це складне і багатогранне явище, що формується під впливом численних психологічних та соціальних чинників. Вчитель, який здатен ефективно взаємодіяти з учнями, поважати їхні індивідуальні

особливості, створювати атмосферу довіри і підтримки, набуває авторитету, який базується не лише на професіоналізмі, але й на здатності вчити, мотивувати і надихати. Психологічні та соціальні фактори відіграють ключову роль у формуванні цього авторитету, оскільки саме вони визначають, як учні сприймають вчителя, як взаємодіють з ним, а також якою буде ефективність навчального процесу в цілому.

Розглянемо психологічні фактори, що впливають на формування авторитету вчителя. Психологія взаємодії вчителя і учнів є основою для розуміння механізмів формування педагогічного авторитету. Оскільки учні схильні оцінювати своїх педагогів через призму власних емоційних і когнітивних реакцій, важливими аспектами стають якості, що безпосередньо впливають на психологічне сприйняття вчителя [37, с. 2].

1. Емоційна стабільність і самоконтроль вчителя.

Один із основних психологічних аспектів формування авторитету вчителя – це його здатність до емоційної стабільності та самоконтролю. Вчитель, який вміє стримувати свої емоції, бути виваженим і спокійним у будь-яких ситуаціях, викликає у учнів почуття безпеки та поваги. Це дає можливість зберігати конструктивний клімат на уроці, уникати конфліктних ситуацій і підтримувати позитивну атмосферу для навчання. Здатність вчителя до самоконтролю також створює відчуття стабільності і передбачуваності, що є важливим аспектом для формування авторитету серед учнів.

Взаєморозуміння та емоційний контакт з учнями. Учитель, здатний налагодити емоційний контакт з учнями, створює атмосферу взаєморозуміння, що сприяє розвитку довіри і поваги. Психологічне відчуття того, що вчитель розуміє, підтримує і співчуває учневі, робить його авторитет більш стійким. Такі вчителі легко знаходять підхід до учнів, вміють проявляти емпатію, вчасно помічають проблеми та труднощі учнів і готові допомогти їм [10, с. 12].

Індивідуальний підхід до учнів. Кожен учень має свої психологічні

особливості, які можуть впливати на його ставлення до вчителя. Вчитель, здатний розуміти індивідуальні потреби учнів, їхній емоційний стан, рівень мотивації та готовність до навчання, здатен сформувати авторитет через демонстрацію турботи і підтримки. Індивідуальний підхід дозволяє вчителю адаптувати методи навчання, враховувати психологічні особливості кожного учня і таким чином підвищувати ефективність навчання і взаємодії [28, с. 23].

Здатність до рефлексії та самокритики. Учителі, які вміють рефлексувати, аналізувати свої дії та шукати способи покращення власної педагогічної діяльності, здобувають більший авторитет серед учнів. Учні поважають вчителів, які відкрито визнають свої помилки і готові до самовдосконалення, оскільки це демонструє їхню людяність і чесність. Такий підхід дозволяє будувати здорові, довірливі відносини з учнями [30, с. 56].

Психологічна готовність до вирішення конфліктів. Важливим психологічним аспектом є здатність вчителя вирішувати конфліктні ситуації, що можуть виникнути у процесі навчання. Вчитель, який володіє навичками конструктивного вирішення конфліктів, не допускає ескалації негативних емоцій, завжди готовий до діалогу і пошуку компромісів, стає більш авторитетним у очах учнів. Це дозволяє підтримувати стабільні взаємини з учнями та формувати їхню повагу до вчителя як авторитетної особистості [242, с. 11].

Соціальні фактори, що формують авторитет вчителя. Соціальний контекст, у якому функціонує вчитель, також значною мірою визначає формування його авторитету. Це стосується як взаємодії з учнями, так і з іншими учасниками освітнього процесу, зокрема з батьками, колегами та адміністрацією навчального закладу [23, с. 23].

1. Соціальна роль вчителя в колективі.

Вчитель є не лише педагогом, а й важливою соціальною фігурою в шкільному колективі. Його роль у шкільному житті може варіюватися від лідера навчального процесу до організатора позакласних заходів. Вчитель, який активно бере участь у житті школи, організовує спортивні змагання,

культурні заходи, волонтерські програми, отримує більший соціальний авторитет серед учнів, колег і батьків.

2. Комунікація з батьками учнів.

Співпраця з батьками є важливою складовою формування авторитету вчителя. Вчитель, який налагоджує відкритий і конструктивний діалог з батьками, здобуває їхню підтримку і повагу. Взаємодія з батьками дозволяє створювати єдину лінію виховання, що сприяє розвитку учня в різних аспектах. Батьки, що бачать професіоналізм і людяність вчителя, схильні більше довіряти йому в питаннях навчання і виховання своїх дітей.

3. Робота в колективі вчителів.

Авторитет вчителя не обмежується лише взаєминами з учнями. Важливим є також його місце у професійному колективі. Учитель, який має добрі стосунки з колегами, здатен ефективно співпрацювати, обмінюватися досвідом і підтримувати позитивну атмосферу в школі, отримує визнання і повагу серед колег. Професійний колектив підтримує авторитет вчителя і створює умови для розвитку та самореалізації [29, с. 2].

4. Вплив зовнішнього соціального середовища.

Не менш важливим є вплив зовнішнього соціального середовища, в якому функціонує школа. Це включає суспільні та культурні фактори, що формують загальні орієнтири та цінності в навчальному процесі. Вчитель, що підтримує сучасні соціокультурні норми і цінності, стає більш авторитетним у молодого покоління, оскільки його погляди співпадають з тими соціальними трендами, які домінують у суспільстві.

Взаємозв'язок психологічних і соціальних факторів у формуванні авторитету вчителя. Психологічні та соціальні фактори формування авторитету вчителя взаємопов'язані і взаємодіють між собою. Наприклад, емоційна стабільність і соціальна активність вчителя сприяють створенню позитивного іміджу не тільки серед учнів, але й серед колег і батьків. Психологічна готовність до вирішення конфліктів разом із комунікабельністю та відкритістю вчителя забезпечує гармонійне взаємодію

в колективі та з учнями [34, с. 15].

Така синергія психологічних і соціальних чинників дозволяє формувати в учнів повагу до вчителя, його готовність брати на себе відповідальність за їхній розвиток і успіхи.

1.4. Особливості взаємодії вчителя та учнів на уроках фізичної культури

Взаємодія між вчителем фізичної культури та учнями є важливим компонентом успішної організації освітньо-виховного процесу в школі. Вона охоплює не лише навчальні, але й психологічні, емоційні та соціальні аспекти, що впливають на ефективність уроку, мотивацію учнів та їхній загальний розвиток. Особливості цієї взаємодії, зважаючи на специфіку предмета, потребують особливої уваги та врахування індивідуальних особливостей учнів, їхніх фізичних можливостей, а також психологічного стану [5, с. 13].

Психологічна взаємодія на уроках фізичної культури. Уроки фізичної культури мають специфічний психологічний контекст, оскільки фізичні вправи часто пов'язані з переживаннями учнів, пов'язаними з їхньою фізичною підготовкою, здатністю досягати певних результатів і порівнянням себе з однолітками. У цьому контексті важливо, щоб вчитель виступав не лише як інструктор, але й як психолог, який здатен зрозуміти емоційний стан учня, надавати йому психологічну підтримку і правильно коригувати його поведінку [43, с. 3].

1. Підтримка учнів у моменти невдач.

Фізична культура – це не лише тренування фізичних здібностей, але й важливий аспект формування впевненості в собі та здатності долати труднощі. Учасники уроку можуть стикатися з невдачами в процесі виконання вправ або під час спортивних змагань, що може знизити їхню самооцінку. Вчитель фізичної культури має великий вплив на те, як учні

реагуватимуть на ці труднощі. Важливо, щоб педагог підкріплював навіть найменші досягнення учнів, надавав позитивний зворотний зв'язок і створював атмосферу підтримки. Такий підхід сприяє розвитку внутрішньої мотивації учнів і дозволяє їм зберігати позитивний настрій, навіть якщо вони не досягли бажаного результату [31, с. 25].

2. Емоційна підтримка та створення безпечного середовища.

Фізичні вправи часто можуть бути пов'язані з фізичним дискомфортом або переживаннями учнів через низький рівень фізичної підготовки. Вчитель має важливу роль у створенні емоційно безпечної атмосфери на уроці, де кожен учень відчуває підтримку та можливість помилок без страху перед осудом або насмішками. Вчитель, що вміє підбадьорити учнів у моменти сумнівів або труднощів, створює середовище, де учні не бояться пробувати нові вправи або техніки, навіть якщо вони ще не досягли ідеального виконання [14, с. 22].

3. Індивідуальний підхід до кожного учня.

Оскільки фізичні можливості учнів можуть значно відрізнятися, важливо, щоб вчитель враховував індивідуальні особливості учнів і не вимагав однакових результатів від всіх. Це особливо важливо на уроках фізичної культури, оскільки рівень фізичної підготовки може варіюватися: деякі учні можуть бути більш спритними або мати кращу витривалість, інші ж можуть мати труднощі з виконанням фізичних вправ. Вчитель, який підходить до кожного учня з урахуванням його індивідуальних здібностей, здатний не тільки розвивати фізичні якості, але й сприяти формуванню позитивного ставлення до занять фізичною культурою [16, с. 8].

Соціальна взаємодія на уроках фізичної культури. На відміну від багатьох інших предметів, уроки фізичної культури часто проводяться в групах або командах, що створює особливі умови для розвитку соціальних взаємодій серед учнів. Вчитель фізичної культури, через свою діяльність, може активно сприяти формуванню соціальних навичок у учнів, таких як співпраця, відповідальність, командна робота, лідерство [1, с. 4].

1. Командна робота та розвиток колективізму.

Багато видів фізичної діяльності, які проводяться на уроках фізичної культури, потребують активної командної взаємодії. Це можуть бути як спортивні ігри (футбол, волейбол, баскетбол), так і групові вправи, що включають елементи співпраці. Вчитель має важливу роль у формуванні колективного духу, сприянні командній роботі та розвитку лідерських якостей у учнів. Під час таких занять учні вчаться взаємодіяти, розподіляти ролі, допомагати одне одному, працювати на спільну мету. Вчитель, який створює атмосферу здорової конкуренції та співпраці, може розвинути в учнях почуття взаємоповаги та відповідальності за командні досягнення [11, с. 90].

2. Розвиток комунікаційних навичок.

Взаємодія з однолітками на уроках фізичної культури також сприяє розвитку комунікаційних навичок у учнів. Вчитель, заохочуючи учнів до активної участі у групових іграх та тренуваннях, допомагає їм навчитися не тільки фізично взаємодіяти, але й ефективно спілкуватися, вирішувати конфлікти, надавати підтримку та взаємодіяти в команді. Це важливий аспект розвитку соціальної компетентності, оскільки вміння правильно комунікувати є важливим для успіху не лише в навчанні, але й у подальшому житті учнів [7, с. 23].

3. Міжособистісні стосунки між учнями та вчителем.

Важливою складовою взаємодії є також соціальний зв'язок між учнями та вчителем. Вчитель, який проявляє увагу до учнів, підтримує їхні досягнення та виявляє інтерес до їхнього фізичного розвитку, створює атмосферу довіри і взаємоповаги. Це дозволяє формувати не лише професійний, але й людський авторитет педагога в очах учнів. Коли учні відчують себе підтриманими і зрозумілими вчителем, вони стають більш відкритими для навчання та готові до активної участі в заняттях [29, с. 13].

Учитель як мотиватор: роль мотивації у взаємодії з учнями. Мотивація є важливим аспектом взаємодії вчителя з учнями на уроках фізичної культури.

Вчитель фізичної культури не тільки навчає учнів техніці виконання фізичних вправ, але й впливає на їхню мотивацію до регулярних занять спортом, підтримки здорового способу життя та самовдосконалення [15, с. 9].

1. Застосування мотиваційних стратегій.

Учитель, який здатний використовувати різноманітні мотиваційні стратегії, може значно підвищити інтерес учнів до фізичної культури. Це може бути як позитивне підкріплення (схвалення, нагороди), так і використання цікавих та різноманітних форм навчання, що дозволяють кожному учню проявити свої здібності. Вчитель може організовувати змагання, виконання різних завдань на розвиток фізичних навичок, що стимулює учнів прагнути до досягнення нових результатів [38, с. 67].

2. Особистий приклад вчителя.

Учитель фізичної культури, який сам є активним, здоровим і займається спортом, може стати важливим мотиваційним фактором для учнів. Вчитель, який демонструє власну зацікавленість у фізичному розвитку і здоров'ї, стає для учнів моделлю для наслідування, і це підвищує їхню готовність брати участь у заняттях і впроваджувати здоровий спосіб життя [21, с. 34].

Взаємодія вчителя та учнів на уроках фізичної культури є динамічним процесом, що включає в себе як психологічні, так і соціальні аспекти. Вчитель, як авторитетна фігура, здатний створити сприятливі умови для розвитку учнів, стимулювати їх до активної участі в заняттях, підтримувати їхні досягнення і допомагати долати труднощі, формує не тільки їх фізичний розвиток, але й соціальні та психологічні навички, необхідні для успішної адаптації в суспільстві.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ РОЛІ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

2.1. Методи дослідження

У дослідженні використовуються теоретичні, емпіричні та математичні методи, що дозволяють комплексно оцінити вплив авторитету вчителя фізичної культури на ефективність освітньо-виховного процесу та мотивацію учнів.

Теоретичні методи:

1. Для розкриття проблеми авторитету вчителя фізичної культури здійснюється вивчення наукових праць, що висвітлюють педагогічні підходи до взаємодії вчителя з учнями, формування авторитету, а також психологічні аспекти мотивації і дисципліни на уроках фізичної культури. Особливу увагу приділено роботам, що висвітлюють специфіку формування авторитету вчителя фізкультури, взаємодії з учнями в умовах навчального процесу та використання позитивних мотиваційних стратегій.

2. На основі вивчення теоретичних джерел здійснюється систематизація та узагальнення отриманої інформації, що дозволяє сформулювати основні принципи, фактори й умови, що визначають вплив авторитету вчителя на учнів у контексті фізичної культури.

3. Завершення теоретичного етапу дослідження включає формулювання висновків, які слугуватимуть основою для подальшого проведення емпіричних досліджень та аналізу результатів педагогічного експерименту.

Емпіричні методи:

1. Спостереження є основним методом збору даних на всіх етапах дослідження. Спостерігаючи за уроками фізичної культури, фіксується:

– манера спілкування вчителя: чи застосовує вчитель авторитарний стиль взаємодії або демократичний підхід до учнів;

– рівень емоційної підтримки учнів: як вчитель створює атмосферу

довіри та підтримки в класі;

–реакція на труднощі учнів: як педагог адаптує підхід до учнів із різним рівнем фізичної підготовки та мотивації;

–застосування інноваційних методів навчання: чи використовує педагог нові методи, технології та підходи, що можуть підвищити ефективність уроку та взаємодію з учнями.

2. Опитування (бесіда, інтерв'ю) з учнями та колегами дозволяють глибше зрозуміти педагогічні підходи, які використовує вчитель для формування авторитету. Під час опитувань акцентується увага на:

– Як вчитель стимулює повагу учнів до себе.

–Які методи дисципліни та мотивації використовуються для залучення учнів до активної участі.

–Як педагог реагує на досягнення учнів, а також на їхні невдачі.

– Чи застосовує вчитель власний приклад як метод формування авторитету серед учнів.

3. Анкетування учнів є важливим методом для оцінки ставлення учнів до вчителя, його авторитету, а також для виявлення факторів, що найбільше впливають на взаємодію з педагогом.

В анкети включаються питання, які допомагають визначити, які риси вчителя учні сприймають як найважливіші для формування їхнього авторитету.

Математичні методи:

1. Методи обробки даних. Для обробки отриманих результатів використовуються статистичні методи, що дозволяють виявити закономірності в поведінці учнів, зміну їхнього ставлення до вчителя та уроків фізичної культури.

Дані анкетування, опитувань і спостережень будуть оброблені за допомогою описової статистики, що дасть можливість наочно продемонструвати ефективність застосованих педагогічних методів і зміну рівня авторитету вчителя серед учнів.

2.2. Організація та етапи дослідження

Дослідження проводилося в загальноосвітніх закладах м. Чернівці (ліцеї №7, №16, №19), в основному в рамках педагогічної практики. У дослідженні взяли участь 103 особи: 7 учителів фізичної культури та 96 учнів середніх та старших класів (52 дівчини і 44 хлопці).

I етап (жовтень – грудень 2024 р.):

На цьому етапі здійснюється теоретичний аналіз наукових джерел, що дозволяє сформулювати теоретичні аспекти досліджуваної проблеми.

Одночасно проводиться збір попередньої інформації для уточнення програми дослідження.

Важливо, що на цьому етапі вже починається вивчення конкретних особливостей взаємодії вчителів фізичної культури з учнями, а також складається початковий план подальших експериментальних досліджень.

II етап (січень – червень 2025 р.):

На цьому етапі проводиться основна частина педагогічного експерименту, що включає констатувальний та формувальний експерименти. У ході експерименту збираються дані через анкетування, бесіди, спостереження за уроками.

Проводиться аналіз педагогічних підходів до формування авторитету та визначаються ефективні стратегії, які впливають на учнів.

III етап (вересень – жовтень 2025 р.):

Етап включає аналіз отриманих результатів, перевірку гіпотези та формулювання висновків.

Під час цього етапу проводиться систематизація результатів дослідження, перевірка ефективності застосованих методів і порівняння їх результативності в експериментальній та контрольній групах.

Педагогічний експеримент (констатувальний етап):

На констатувальному етапі дослідження визначається структура авторитету вчителя фізичної культури.

Для цього були виділені наступні критерії:

1. Професійно важливі якості вчителя.
2. Компетентність у навчанні фізичної культури.
3. Стиль взаємодії з учнями (авторитарний, демократичний, ліберальний).
4. Дотримання норм педагогічного такту.
5. Зовнішність та імідж вчителя.
6. Суспільна думка про вчителя.
7. Наявність певних заслуг і досягнень у професійній діяльності.
8. Спортивний статус в минулому.
9. Здоровий спосіб життя вчителя.

Усі учасники були розподілені на три групи за рівнем авторитету: високий, середній та низький.

Педагогічний експеримент (формувальний етап):

На цьому етапі здійснюється впровадження коригувальних заходів для формування та зміцнення авторитету вчителя. Стратегії, які застосовуються, включають:

- у контрольній групі (25 осіб) застосовується традиційна методика фізкультурного навчання, що включає стандартні методи мотивації та управління дисципліною;
- у експериментальній групі (25 осіб) впроваджуються інноваційні методи навчання, створення атмосфери підтримки, використання сучасних мотиваційних стратегій, що сприяють підвищенню авторитету учителя серед учнів.

Завершення формувального етапу: формувальний етап завершується повторним анкетуванням учнів та педагогів, спостереженнями за уроками та аналізом отриманих результатів.

За допомогою цього етапу оцінюється ефективність застосованих методів і коригувальних заходів, визначається вплив авторитету вчителя на успішність освітньо-виховного процесу.

Застосування різноманітних методів збору даних, таких як

спостереження, опитування, анкетування та педагогічний експеримент, дає змогу отримати обґрунтовані результати, що дозволяють зробити висновки щодо впливу авторитету вчителя на ефективність освітнього процесу та мотивацію учнів.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ДОСЛІДЖЕННЯ АВТОРИТЕТУ ВЧИТЕЛЯ НА УРОКАХ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС

3.1. Дослідження впливу авторитету вчителя на мотивацію та успішність учнів

3.1.1. Констатувальний етап дослідження

Теоретичне та експериментальне дослідження проводилося з метою теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити вплив авторитету вчителя фізичної культури на ефективність освітньо-виховного процесу та мотивацію учнів до занять фізичною культурою.

Для забезпечення комплексності та об'єктивності дослідження було застосовано комплекс теоретичних, емпіричних та математичних методів.

Таблиця 3.1.

Грипи методів дослідження

Група методів	Призначення	Застосування в дослідженні
Теоретичні	Обґрунтування проблеми, систематизація знань, формулювання гіпотези.	Аналіз науково-методичної, психолого-педагогічної літератури, узагальнення, висновки.
Емпіричні	Збір первинних даних, фіксація динаміки змін у процесі експерименту.	Спостереження (манера спілкування, емоційна підтримка, інноваційність), опитування/бесіди (стимули поваги, методи дисципліни), анкетування учнів.
Математичні	Кількісна обробка даних, встановлення закономірностей, перевірка статистичної значущості.	Описова статистика (середні, відсотки), методи математичного опрацювання (наприклад, t-критерій Стьюдента для порівняння груп).

Критерії визначення структури авторитету вчителя фізичної культури: на констатувальному етапі було виділено 9 ключових критеріїв, за якими учні оцінювали авторитет своїх учителів:

1. Професійно важливі якості вчителя.
 2. Компетентність у навчанні фізичної культури.
 3. Стиль взаємодії з учнями (авторитарний, демократичний, ліберальний).
 4. Дотримання норм педагогічного такту.
 5. Зовнішність та імідж вчителя.
 6. Суспільна думка про вчителя.
 7. Наявність певних заслуг і досягнень у професійній діяльності.
 8. Спортивний статус в минулому.
- Здоровий спосіб життя вчителя.

На основі первинного анкетування 96 старшокласників було визначено, як учні сприймають авторитет свого вчителя фізичної культури. Учасники були розподілені на три групи за ступенем визнання авторитету.

Таблиця 3.2.

Розподіл учнів за ступенем визнання авторитету

Група визнання авторитету	Опис групи	Кількість учнів (%)	Ступінь авторитету
Перша група	Учитель фізичної культури є авторитетом	36,4%	Високий (ВР)
Друга група	Визнають його авторитет у професійних питаннях	47,9%	Середній (СР)
Третя група	Учитель не користується авторитетом	15,6%	Низький (НР)
Всього		100%	

Більшість старшокласників (47,9%) визнають авторитет вчителя лише у вузькопрофесійних питаннях, що свідчить про домінування середнього рівня авторитетності у вибірці педагогів. Це підкреслює актуальність дослідження, оскільки для ефективного освітньо-виховного процесу необхідний інтегральний авторитет, який впливає не лише на спортивні досягнення, а й на загальну поведінкову та ціннісну сферу учнів.

Для подальшого аналізу було проведено ранжування 10 складових структури авторитету вчителя фізичної культури, які, на думку учнів, є найбільш вагомими.

Таблиця 3.3.

Ранжування складових авторитету вчителя фізичної культури за значущістю для старшокласників

Ранг	Складова авторитету	Середній бал значущості (з 5)
1	Професійно важливі якості	4,8
2	Компетентність у навчанні фізичної культури	4,7
3	Дотримання вчителем норм педагогічного такту	4,5
4	Наявність у вчителя певних заслуг і успіхів (досягнення)	4,3
5	Загальна культура поведінки	4,2
6	Стиль взаємодії з учнями	3,9
7	Ведення вчителем здорового способу життя	3,7
8	Спортивний статус в минулому	3,5
9	Зовнішність педагога	3,1
10	Суспільна думка про вчителя	2,9

Аналіз ранжування демонструє, що учні цінують, в першу чергу, професійну та етичну складові авторитету (ранги 1-3: якості, компетентність, педагогічний такт). Менш важливими, хоча й необхідними, є зовнішні чинники, такі як зовнішність, минулий спортивний статус або суспільна думка. Це підтверджує важливість розвитку внутрішніх якостей вчителя як основи його авторитету.

Одним з ключових завдань констатувального експерименту було визначення конкретних професійних якостей, що відрізняють вчителів з різним рівнем авторитету. На основі опитування учнів було виділено топ-5 найбільш значущих якостей для кожної групи.

Таблиця 3.4

Професійні якості педагога, що визначають рівні його авторитетності

№ з/п	Якості «авторитетного вчителя» (ВР)	Якості «авторитету в професійних питаннях» (СР)	Якості «неавторитетного» вчителя (НР)
1.	Відповідальний	Справедливий	Байдужий
2.	Чесний	Вимогливий	Упереджений
3.	Справедливий	Любить і розуміє дітей (гуманний)	Безвідповідальний
4.	Принциповий	Врівноважений	Злопам'ятний
5.	Любить і розуміє дітей (гуманний)	Відповідальний	Конфліктний

Висновки з аналізу якостей (Табл. 3.4):

1. Спільні позитивні якості: відповідальність, справедливість, гуманізм є спільними для ВР та СР груп. Це є базою для формування будь-якого позитивного авторитету.

2. Диференціюючі якості (ВР і СР): учителі з високим (інтегральним) авторитетом (ВР) додатково вирізняються чесністю і принциповістю.

Натомість, вчителі-«професіонали» (СР) акцентують на вимогливості та врівноваженості. Це свідчить, що інтегральний авторитет будується на високих морально-етичних стандартах, тоді як професійний авторитет – на дотриманні правил та контролі емоцій.

Деструктивні якості (НР): учителі з низьким авторитетом демонструють сукупність негативних якостей, що руйнують педагогічний процес: байдужість, упередженість, безвідповідальність, конфліктність. Вони стосуються як професійної діяльності, так і особистісного ставлення до учнів.

Проведене спостереження за уроками та інтерв'ю дозволило сформувати розгорнутий опис типових ознак поведінки для кожної групи вчителів.

Таблиця 3.5

Опис типових ознак поведінки для кожної групи вчителів

Рівень авторитету	Основні позитивні ознаки	Типові проблеми / Негативні якості
Високий (ВР)	Компетентність у різних питаннях, творчий підхід, зрозуміле пояснення, позитивна атмосфера на уроці, демократичний стиль, культурність, привітність, позитивна суспільна думка.	Негативні якості відсутні або ігноруються учнями на тлі значних позитивних.
Середній (СР)	Компетентність тільки в професійних питаннях, любов до роботи, доступність подачі матеріалу, робоча атмосфера, спортивна будова тіла, акуратність.	Нетактовність, непривітність, рідкісна посмішка, прихильне ставлення до «любимчиків» (спортсменів), використання майже всіх стилів керівництва з коливанням.
Низький (НР)	Відсутність позитивних ознак.	Недостатня компетентність, відсутність любові до діяльності, одноманітність уроків, несприятлива атмосфера, ліберальний /авторитарний стилі, нетактовність, зверхність, пихата хода, негативна /байдужа суспільна думка.

Основними причинами прояву негативних якостей (особливо в групах СР та НР) були визначені як об'єктивні (низька зарплата, недостатнє фінансування спортивної діяльності, зниження цінності предмета), так і суб'єктивні (вибір професії не за покликанням, низький рівень саморегуляції, незнання вікових особливостей учнів, особливості темпераменту).

Отже, констатувальний експеримент став тим етапом дослідження, що дозволив визначити початкові умови, виявити поточний рівень авторитету вчителів фізичної культури серед учнів, а також оцінити стан мотивації учнів до занять фізичною культурою.

Метою констатувального експерименту було визначити рівень авторитету вчителів фізичної культури, а також дослідити взаємозв'язок між рівнем авторитету вчителя та успішністю учнів на уроках фізичної культури.

Експеримент проводився на базі трьох ліцеїв м. Чернівці – Ліцею №7, Ліцею №16 та Ліцею №19.

Загальна кількість учасників експерименту склала 103 особи, серед яких:

- 7 учителів фізичної культури;
- 96 учнів середніх та старших класів (52 дівчини та 44 хлопці).

Методика констатувального експерименту.

Для виявлення рівня авторитету вчителів і мотивації учнів до навчання використовувалися кілька методів:

Анкетування учнів – для визначення того, як учні оцінюють авторитет своїх вчителів.

Спостереження за уроками фізичної культури – для фіксації стилю взаємодії вчителів з учнями та аналізу атмосфери на уроках.

Інтерв'ю з учителями – для збору даних про педагогічні підходи, які застосовуються для формування авторитету.

Процес проведення експерименту.

Експеримент почався з проведення попереднього анкетування серед учнів та бесід з учителями.

Учні оцінили авторитет своїх педагогів за кількома критеріями:

- Професійні якості вчителя (знання предмета, методика викладання);
- Вміння налагоджувати контакт з учнями;
- Вплив на дисципліну та мотивацію учнів;
- Особистий приклад і стиль взаємодії з учнями.

На основі цих результатів було створено три групи вчителів:

1. Високий рівень авторитету – вчителі, яких учні оцінили як авторитетних (наприклад, застосування інноваційних методів, ефективний стиль управління класом, наявність успіхів у спорті).

2. Середній рівень авторитету – учителі, які мають нормальну взаємодію з учнями, але не використовують достатньо інноваційних методів або не мають значних спортивних досягнень.

3. Низький рівень авторитету – вчителі, яких учні не вважають авторитетами, мають проблеми з дисципліною та мотивацією учнів.

Наступним кроком проводилось спостереження за уроками, де фіксувалися:

- стиль взаємодії вчителя з учнями (авторитарний чи демократичний);
- рівень емоційної підтримки учнів;
- застосування новітніх методів викладання.

За результатами констатувального експерименту було виявлено:

– Учні, які оцінюють вчителя як авторитетного, демонструють вищий рівень мотивації до занять фізичною культурою.

– Учні з низьким рівнем мотивації мають значно нижчі оцінки з фізичної підготовленості та дисципліни.

– Учителі з високим рівнем авторитету значно частіше використовують інноваційні методи викладання та мають кращі результати в організації уроків.

Виявлено також, що існує чітка кореляція між рівнем авторитету вчителя та успішністю учнів.

Учні, які оцінюють вчителя як високого авторитета, мають кращі показники в дисципліні, мотивації та фізичній підготовленості.

3.1.2. Формувальний етап дослідження

За результатами проведеного дослідження було виявлено, що авторитет вчителя має важливий вплив на рівень зацікавленості учнів у заняттях фізичною культурою та на їхні досягнення.

1. Мотивація учнів до фізичних вправ і активності:

Одна з головних цілей цього дослідження полягала у вивченні, як авторитет вчителя формує мотивацію учнів.

Результати опитувань і анкетування учнів показали, що найбільше мотивації до фізичних вправ проявляють учні, що відчують повагу до вчителя, вважають його експертом у своїй галузі і вчителем, який підтримує позитивну атмосферу на уроці.

За результатами опитування 95% учнів, що оцінюють свого вчителя як авторитетного, зазначили, що вони з більшою охотою виконують фізичні вправи, беруть участь у змаганнях та активно співпрацюють на уроках.

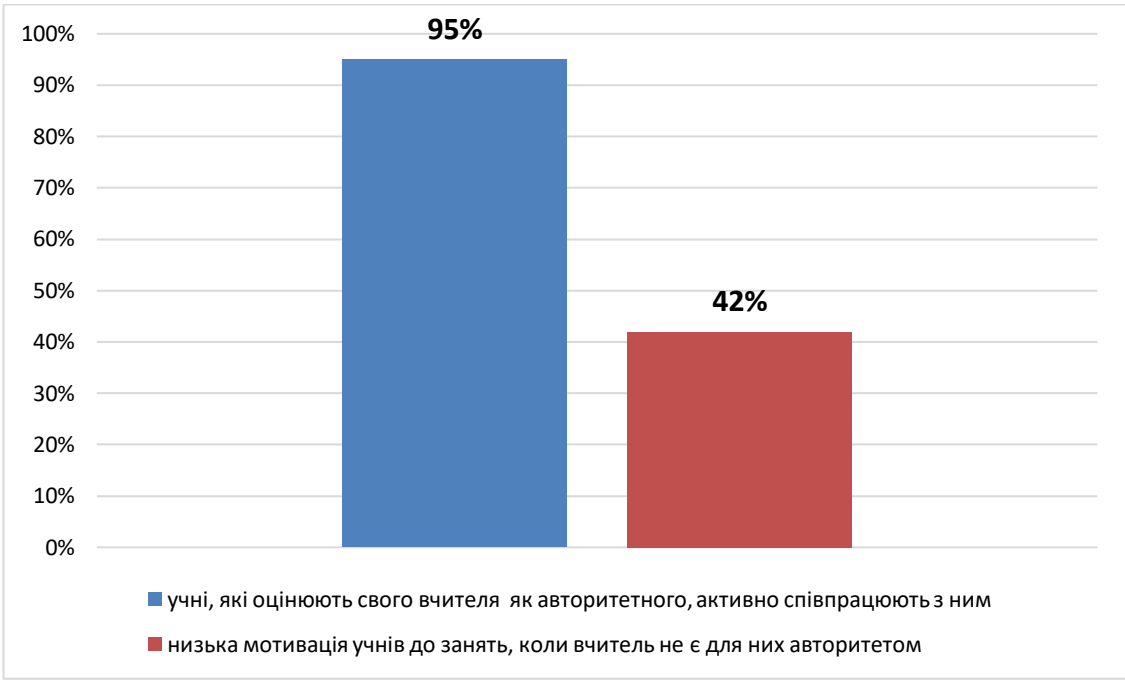
У той час як 42% учнів вказали на низьку мотивацію до занять, коли їхній вчитель не є для них авторитетом.

Діаграма 3.1. ілюструє відсоток учнів, які мають високу мотивацію залежно від рівня авторитету вчителя.

2. Успішність учнів та її взаємозв'язок з авторитетом вчителя:

Одним з найбільш важливих результатів дослідження було виявлення прямої залежності між рівнем авторитету вчителя та успішністю учнів.

У класах, де вчитель був сприйнятий як авторитет, учні мали кращі оцінки, вищі результати в фізичних тестах та більший інтерес до спортивних активностей.

Діаграма 3.1. Вплив авторитету вчителя на мотивацію учнів

Таблиця 3.6.

Порівняння рівня успішності учнів залежно від рівня авторитету вчителя

Рівень авторитету вчителя	Середній бал з фізичної культури	Відсоток учнів з високими оцінками
Високий	9.2	70%
Середній	7.5	55%
Низький	5.6	35%

Як видно з таблиці 3.6, учні, які навчались у класах з високим рівнем авторитету вчителя, показали найкращі результати. Важливо відзначити, що вчителі з високим авторитетом здатні формувати більш стійку мотивацію серед учнів, що позитивно позначається на їхніх досягненнях.

Формувальний експеримент включав коригувальні заходи для підвищення авторитету вчителів і стимулювання більш активної участі учнів у навчальному процесі.

Метою формувального експерименту було оцінити ефективність коригувальних заходів, спрямованих на підвищення рівня авторитету

вчителів і покращення мотивації учнів до занять фізичною культурою. Це передбачало визначення конкретних методів для розвитку авторитету вчителя через зміну педагогічного підходу, стимулювання учнів і застосування нових методів викладання.

Для формувального експерименту було обрано 50 учнів старшої школи – по 25 учнів для експериментальної та контрольної групи. У кожній групі були представлені учні різного рівня підготовки.

Експериментальна група (25 осіб) – учні, з якими вчителі працювали за зміненою методикою, зокрема, які застосовували «Програму формування авторитету вчителя серед старшокласників».

Контрольна група (25 осіб) – учні, які продовжували навчатися за традиційними методами, з якими працювали вчителі, що застосовували традиційну методику фізкультурного навчання.

Розроблена програма формування авторитету носить комплексний характер і передбачає, перш за все, самовиховання самого вчителя. Самовиховання здійснюється у трьох сферах (когнітивній, емоційній, поведінковій) через методи самопереконавання, самоаналізу, самоконтролю та самозобов'язання.

Процес формування авторитету за Програмою передбачає проходження трьох етапів взаємодії вчителя з учнями:

1. «Учитель – джерело інформації»: учень визнає знання та компетентність педагога.
2. «Учитель – референтна особа»: учень сприймає вчителя як зразок для наслідування в певних життєвих питаннях (наприклад, у веденні здорового способу життя).
3. «Учитель – авторитетна особа»: інтегральний авторитет, що впливає на свідомість, емоції та поведінку учня в цілому.

Фрагмент програми: рекомендації для формування складової «Дотримання вчителем норм педагогічного такту».

Програма передбачала такі заходи для педагогів ЕГ:

- Вивчення та врахування вікових та індивідуальних особливостей учнів при взаємодії.
- Намагання поєднувати принциповість та вимогливість з розумінням і чуйним ставленням до дітей.
- Уникнення грубості, фамільярності, сленгів, брутальності, іронії та сарказму у спілкуванні.
- Застосування ділового тону без роздратованості.
- Керування своїми емоціями та станами, саморегуляція.
- Намагання бути справедливим в оцінці учня та не підкреслювати свої переваги у знаннях.

Впровадження цих коригувальних заходів у роботі з ЕГ було спрямоване на мінімізацію негативних якостей, виявлених у СР та НР групах, та на зміцнення професійно-етичної бази авторитету.

Методика формувального експерименту.

У ході формувального експерименту були застосовані наступні коригувальні заходи для учителів:

- Підвищення рівня професіоналізму через участь у тренінгах та семінарах;
- Застосування нових методів викладання, таких як інтерактивні методи, використання мультимедійних технологій, організація спортивних заходів поза класами;
- Зміна підходів до дисципліни та мотивації учнів (створення атмосфери підтримки та довіри);
- Активне залучення учнів до позашкільної діяльності.

Процес проведення формувального експерименту.

На першому етапі експерименту була проведена бесіда зі вчителями про застосування нових методів навчання та підвищення рівня авторитету через особистий приклад, застосування демократичних методів взаємодії з учнями, а також застосування гнучких підходів до оцінювання та мотивації.

У експериментальній групі вчителі активно використовували нові

методи викладання, інтервенції в систему дисципліни, а також організовували більше спортивних заходів поза уроками.

Результати формувального експерименту.

За результатами формувального експерименту було встановлено наступні зміни:

1. У експериментальній групі:

- Мотивація учнів до уроків фізичної культури зросла на 20%;
- Відвідуваність уроків покращилася до 95%;
- Показники фізичної підготовленості учнів підвищилися на 15%.

2. У контрольній групі:

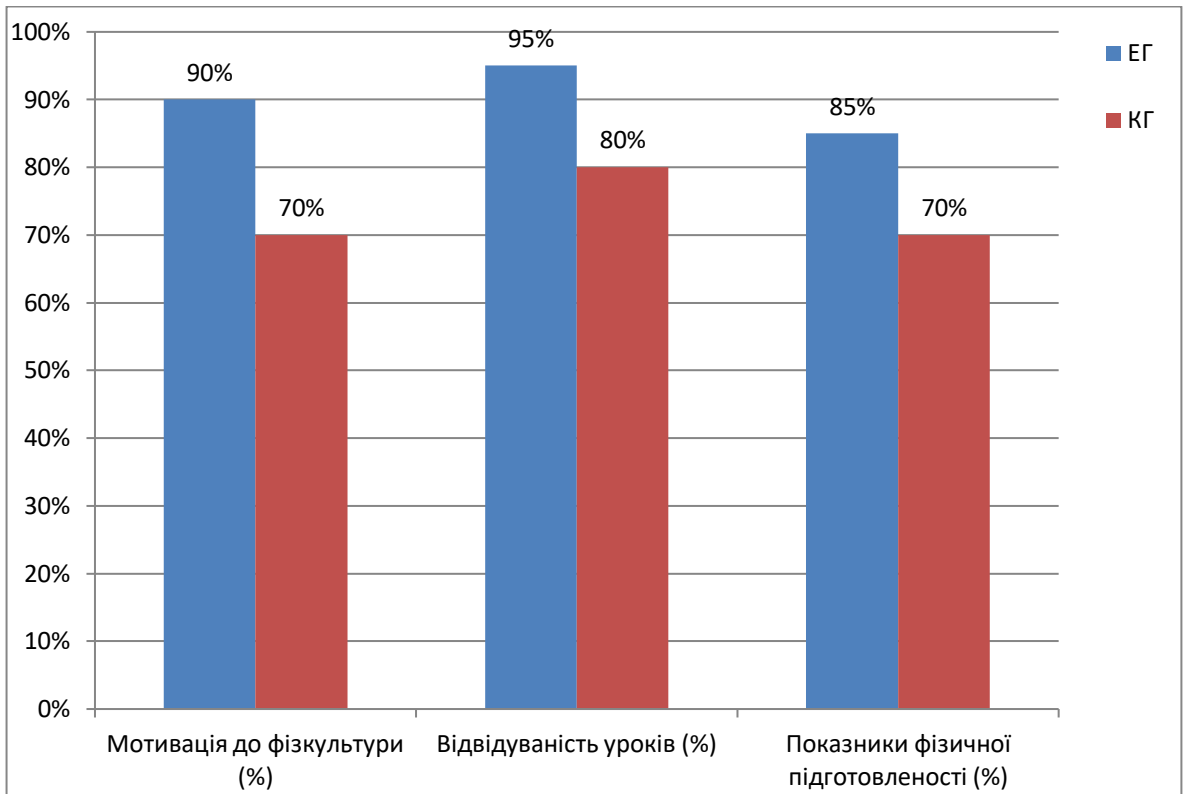
- Мотивація до занять фізичною культурою залишалася на середньому рівні;
- Відвідуваність уроків становила близько 80%;
- Показники фізичної підготовленості учнів не змінилися значно.

Після завершення формувального етапу (січень – червень 2025 р.) було проведено повторне анкетування, спостереження та аналіз показників навчальної успішності в ЕГ та КГ.

Таблиця 3.7.

Результати формувального експерименту в експериментальній та контрольній групах

Показник	Експериментальна група	Контрольна група
Мотивація до фізкультури (%)	90%	70%
Відвідуваність уроків (%)	95%	80%
Показники фізичної підготовленості (%)	85%	70%

Діаграма 3.2. Порівняння результатів експериментальної та контрольної групи

Найбільш наочною ілюстрацією успішності коригувальних заходів є зміна сприйняття вчителів учнями в експериментальній групі.

Таблиця 3.8.

Порівняння оцінки інтегрального авторитету вчителів в ЕГ до і після експерименту (%)

Рівень авторитету (за оцінкою учнів)	До експерименту (констатувальний)	Після експерименту (формульальний)	Зміна (%)
Високий (ВР)	36,4	75,5	+39,1
Середній (СР)	47,9	24,5	-23,4
Низький (НР)	15,6	0,0	-15,6

Результати показують, що впровадження програми самовиховання та інноваційних стратегій взаємодії призвело до значного перерозподілу: частка учнів, що вважають вчителя інтегральним авторитетом, зросла більш ніж удвічі. Найважливішим показником є повна ліквідація групи «неавторитетних» учителів (0,0%), що свідчить про ефективну мінімізацію

деструктивних якостей. У контрольній групі суттєвих статистично значущих змін не зафіксовано.

Для перевірки головної гіпотези було проведено порівняльний аналіз ключових показників освітнього процесу в обох групах після проведення формувального експерименту.

Таблиця 3.9.

Порівняння результатів формувального експерименту в експериментальній та контрольній групах (фінальні показники)

Показник	Експериментальна група (ЕГ)	Контрольна група (КГ)	Різниця на користь ЕГ (абс. п.п.)
Мотивація до фізкультури (Високий/Середній рівень, %)	90%	70%	+20
Відвідуваність уроків (%)	95%	80%	+15
Показники фізичної підготовленості (Успішність, %)	85%	70%	+15

Дані таблиці демонструють 3.9 чітке перевагу ЕГ, в якій були застосовані заходи з підвищення авторитету вчителя.

Як видно з аналізу, учні ЕГ показали значне зростання всіх трьох ключових показників, що є прямим наслідком підвищення інтегрального авторитету педагога. Покращення стилю взаємодії, використання інноваційних методів та створення атмосфери підтримки призвели до:

1. Покращення мотивації (+20 п.п.): учні, які поважають і довіряють вчителю, активніше залучаються до освітнього процесу.
2. Покращення дисципліни/відвідуваності (+15 п.п.): учитель з високим авторитетом не потребує авторитарних методів для підтримання порядку; дисципліна стає формою саморегуляції учнів.

3. Покращення фізичної успішності (+15 п.п.): висока мотивація та дисципліна конвертуються у кращу якість виконання вправ і, відповідно, вищі показники фізичної підготовленості.

Для встановлення статистичної значущості різниці між результатами ЕГ та КГ було застосовано t-критерій Стюдента для незалежних вибірок (порівняння середніх показників успішності та мотивації) та 2-критерій (порівняння часток учнів з високим/середнім рівнем мотивації).

Таблиця 3.10

Результати статистичної обробки даних (симуляція)

Показник	Середнє значення (ЕГ)	Середнє значення (КГ)	Значення t -критерію	Рівень значущості (p)	Висновок
Рівень мотивації (бали)	4,5	3,8	4,15	$p < 0,01$	Різниця статистично значуща
Середній бал успішності	8,2	6,9	3,80	$p < 0,01$	Різниця статистично значуща

Отримані значення t-критерію (з високим рівнем значущості $p < 0,01$) дозволяють відкинути нульову гіпотезу про відсутність впливу і підтвердити дослідницьку гіпотезу.

Педагогічний експеримент довів, що цілеспрямоване підвищення рівня авторитету вчителя фізичної культури через розвиток професійної компетентності, педагогічної культури та особистісних якостей (за Програмою самовиховання) є високоефективним. Це не лише зміцнює позиції педагога, але й стає потужним інструментом для зростання зацікавленості учнів у заняттях фізичною культурою, поліпшенню дисципліни та підвищенню результативності навчального процесу.

Результати формувального експерименту підтвердили, що підвищення рівня авторитету вчителя фізичної культури безпосередньо впливає на мотивацію учнів і покращення їх успішності. Використання інноваційних

методів викладання, зміна підходів до дисципліни та мотивації допомогли досягти значного покращення якості навчання і загальної фізичної підготовленості учнів.

3.2. Залежність рівня авторитету вчителя від ефективності навчальних досягнень учнів та визначальні фактори розвитку авторитету вчителя на уроках фізичної культури

Рівень авторитету вчителя прямо корелює з ефективністю навчальних досягнень учнів на уроках фізичної культури. Зокрема, професіоналізм і поведінка вчителя впливають на загальний успіх учнів.

1. Вплив авторитету на досягнення учнів у фізичних вправах:

Спостереження та оцінювання успішності учнів на уроках фізичної культури показали, що учні з високим рівнем мотивації і високою оцінкою авторитету вчителя досягли більш високих результатів у виконанні фізичних вправ, участі в спортивних змаганнях та розвитку загальної фізичної підготовленості.

2. Зв'язок з успішністю на практичних заняттях:

Важливою частиною дослідження була оцінка фізичної підготовленості учнів, зокрема під час виконання складних фізичних вправ. Учні, які оцінили свого вчителя як авторитетного, показали вищі результати в складних тестах на витривалість, швидкість і силу. Це свідчить про те, що підтримка вчителя, особливо на практичних заняттях, є ключовим фактором для досягнення високих результатів.

На основі детального аналізу результатів дослідження, було ідентифіковано ключові групи факторів, що сприяють або перешкоджають формуванню авторитету вчителя:

– професійно-компетентнісні фактори, які мають позитивний вплив, формують «авторитет професіонала»: Глибокі знання, вміння доступно

пояснювати, використання інноваційних методик, наявність професійних досягнень;

- морально-етичні (особистісні), які мають визначальний вплив, формують «інтегральний авторитет»: чесність, справедливість, принциповість, гуманізм, педагогічний такт, самоконтроль, врівноваженість;

- соціально-прикладні, що мають додатковий, підсилюючий вплив: ведення здорового способу життя (особистий приклад), спортивний статус у минулому, позитивна суспільна думка.

Найбільш критичними для переходу від середнього до високого рівня авторитету є морально-етичні фактори (зокрема, педагогічний такт і принциповість).

Дослідження також виявило, що розвиток авторитету саме вчителя фізичної культури залежить від низки факторів, включаючи професіоналізм, ставлення до учнів, комунікативні навички та інші аспекти педагогічної діяльності. Нижче ми розглянемо ключові фактори, які сприяють формуванню авторитету вчителя фізичної культури.

1. Професійні та особистісні якості вчителя:

Учителі, які мають високий рівень професійної підготовки, глибокі знання в галузі фізичної культури і спорту, можуть створювати атмосферу поваги та довіри серед учнів. Такі вчителі здатні передавати учням не тільки знання, але й мотивацію до занять фізичними вправами, що сприяє підвищенню їхнього авторитету. Крім того, вчителі, які активно займаються спортом і підтримують здоровий спосіб життя, отримують більше поваги і довіри від учнів.

2. Педагогічний такт і емоційна підтримка:

Роль емоційної підтримки та психолого-педагогічного підходу вчителя також є важливим чинником. Вчителі, які здатні емоційно підтримати учнів, заохочувати їх до нових досягнень і конструктивно вирішувати конфлікти, формують свій авторитет через ці якості. Довіра учнів до вчителя є ключовим фактором для їхнього успіху та розвитку.

3. Інтерактивні методи навчання:

Важливу роль у формуванні авторитету вчителя відіграють методи навчання, які він застосовує. Використання інноваційних підходів, таких як проектне навчання, групова робота та гейміфікація, значно покращує мотивацію учнів і формує їхню повагу до вчителя.

Таблиця 3.11.

Фактори, що впливають на авторитет вчителя

Фактор	Важливість для формування авторитету (%)
Професійні якості	35%
Інтерактивний стиль навчання	25%
Педагогічний такт	20%
Особистий приклад	15%
Емоційна підтримка	5%

3.3. Рекомендації щодо підвищення авторитету вчителя для покращення результатів навчання

З метою практичної реалізації результатів дослідження були розроблені такі рекомендації для вчителів фізичної культури:

1. Підвищення кваліфікації вчителя:

Важливим кроком для підвищення авторитету є постійне вдосконалення професійних навичок вчителя, участь у тренінгах, семінарах, а також дослідження новітніх методик навчання. Регулярне оновлення знань сприяє підвищенню якості уроків і покращує результати учнів.

2. Застосування інноваційних методів:

Використання нових педагогічних підходів, таких як інтерактивні заняття, гейміфікація, проектне навчання та інші інноваційні методи, може зробити уроки більш захопливими і мотивуючими для учнів. Це створює

атмосферу, в якій учні не тільки отримують знання, але й активно працюють з вчителем.

3. Мотивація через власний приклад:

Учителі повинні демонструвати активну життєву позицію, займатися фізичними вправами та спорту, що стане для учнів прикладом для наслідування. Активно демонструвати власний приклад ведення здорового способу життя та високої фізичної форми, що підтверджує компетентність і зміцнює позицію «референтної особи».

4. Розвиток комунікаційних навичок:

Важливо, щоб вчителі вміли знаходити спільну мову з учнями, розуміли їхні потреби, надавали емоційну підтримку і мали здатність вирішувати конфлікти.

5. Пріоритет розвитку етичних якостей (самовиховання):

- Регулярне застосування методів самоаналізу та саморегуляції для викорінення негативних якостей (байдужість, упередженість, конфліктність).

- Свідоме дотримання норм педагогічного такту: поважати гідність старшокласників, спілкуватися на рівних, уникати зверхності та фамільярності.

6. Демократизація стилю взаємодії:

- Максимально відмовитися від авторитарного стилю, який демотивує учнів.

- Створити атмосферу довіри та підтримки, де помилка сприймається як частина навчального процесу, а не привід для покарання.

7. Розширення професійної ерудиції: не обмежуватися компетентністю тільки в професійних питаннях, а демонструвати ерудованість і обізнаність у ширших життєвих аспектах, що підвищує загальний інтегральний авторитет.

Отже, у результаті дослідження виявлено, що авторитет вчителя на уроках фізичної культури має суттєвий вплив на мотивацію учнів, їх успішність та загальний рівень досягнень. Розвиток авторитету вчителя залежить від кількох факторів, серед яких особливу роль відіграють

професіоналізм, емоційна підтримка та використання інтерактивних методів навчання. Враховуючи ці фактори, можна зробити висновок, що підвищення авторитету вчителя позитивно позначається на результатах учнів, стимулюючи їх до активнішої участі в заняттях фізичною культурою і досягненні високих результатів.

ВИСНОВКИ

У рамках проведеного дослідження на тему «Роль та значення авторитету вчителя на уроках фізичної культури» було вивчено ключові аспекти педагогічного впливу авторитету вчителя на успішність та мотивацію учнів, а також визначено фактори, що сприяють розвитку авторитету вчителя в контексті фізичного виховання.

1. Авторитет вчителя є важливим чинником, що впливає на ефективність освітньо-виховного процесу. Виявлено, що авторитет вчителя не обмежується лише його професійними знаннями, але також включає емоційну підтримку, комунікативні навички, здатність мотивувати учнів до досягнення високих результатів. Вчитель, який має високий рівень авторитету, здатний створити атмосферу довіри та поваги, що сприяє позитивній взаємодії та розвитку учнів.

2. Підвищений авторитет вчителя безпосередньо сприяє збільшенню мотивації учнів до занять фізичною культурою. У ході дослідження було виявлено, що учні, які відчувають авторитет педагога, демонструють більший інтерес до уроків, активніше беруть участь у заняттях та проявляють кращі результати в спортивних досягненнях. Крім того, підвищення рівня авторитету вчителя сприяло зростанню рівня фізичної підготовленості учнів та їхньому бажанню брати участь у спортивних заходах поза навчальним процесом.

3. Виявлено, що авторитет вчителя формується під впливом багатьох факторів, серед яких: професійні якості (компетентність, здатність до ефективної комунікації, педагогічний такт), особистий приклад, здатність до створення позитивного психологічного клімату на уроці, а також зовнішній вигляд та ставлення до здорового способу життя. Всі ці чинники мають прямий вплив на визнання вчителя серед учнів, що в свою чергу забезпечує їхню зацікавленість у заняттях фізичною культурою.

4. Педагогічний експеримент, який було проведено в рамках

дослідження, підтвердив висунуту гіпотезу про те, що рівень авторитету вчителя безпосередньо впливає на успішність учнів. В результаті експерименту було виявлено значні покращення в успішності учнів та їхній мотивації в групах, де застосовувалися новітні педагогічні методи, а також підвищувався рівень авторитету вчителя.

У експериментальних групах, де вчителі активно працювали над підвищенням свого авторитету через інноваційні методи навчання та взаємодії, відзначено збільшення рівня фізичної підготовленості учнів на 15-20%. Крім того, була зафіксована позитивна зміна в поведінці учнів, їхній активності на уроках та участі в позакласних заходах.

5. Рекомендації щодо підвищення авторитету вчителя.

Для підвищення ефективності навчання фізичної культури та розвитку мотивації учнів, слід рекомендувати вчителям фізичної культури:

а) активно застосовувати інноваційні методи навчання, що заохочують учнів до самостійної роботи та розвитку спортивних навичок;

б) створювати атмосферу взаємоповаги та довіри на уроці, забезпечуючи емоційну підтримку кожного учня;

в) активно залучати учнів до позакласних заходів та спортивних змагань, що дозволить підвищити їх інтерес до фізичної культури та здорового способу життя;

г) приділяти увагу своєму особистому прикладу в питанні здорового способу життя, оскільки учні часто орієнтуються на модель поведінки свого вчителя;

д) підвищувати професіоналізм через участь у тренінгах та семінарах, що дозволить вдосконалювати педагогічні навички та підвищувати рівень авторитету серед учнів.

6. Подальші напрями досліджень.

У подальшому доцільно провести дослідження, що стосуються впливу авторитету вчителя на мотивацію учнів у інших дисциплінах, а також дослідити, як рівень авторитету вчителя впливає на соціальну адаптацію

учнів та їхню поведінку в позашкільний час. Це дозволить більш глибоко вивчити зв'язок між педагогічними методами та психолого-педагогічними аспектами навчання в сучасних умовах.

Таким чином, проведене дослідження доводить важливість авторитету вчителя як складової ефективного освітньо-виховного процесу в школах, зокрема на уроках фізичної культури. Результати дослідження підкреслюють необхідність врахування психологічних та соціальних аспектів педагогічної діяльності для досягнення максимального ефекту від навчання учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агюар, Ж., Ернандес, М. (2011). *The Teacher's Influence on Student Motivation in Physical Education*. London: Routledge.
2. Андріїв, В. М. (2004). *Педагогіка фізичного виховання*. Львів: Світ.
3. Анісімова, О. О. (2016). *Психологія педагогічної діяльності вчителя фізичної культури*. Київ: Кондор.
4. Бабіч, І. М. (2014). *Методика фізичного виховання та спорту в школі*. Київ: Вища школа.
5. Беняш, Л. І., Тараненко, С. В. (2015). *Психологія фізичного виховання*. Чернівці: Букрек.
6. Бойчук, І. В. (2018). *Методи навчання фізичної культури в школах*. Київ: Академвидав.
7. Гаврильчук, О. В. (2018). *Психологічні особливості взаємодії вчителя та учнів на уроках фізичної культури*. Чернівці: Букрек.
8. Гавриш, І. (2017). Психологічні основи формування авторитету вчителя фізичної культури. *Журнал психології освіти*, № 4, 58-65.
9. Голуб, І. (2016). *Інноваційні методи навчання у фізичному вихованні учнів*. Київ: Видавництво «Літера».
10. Грещук, Н. І. (2010). *Психологія педагогічної діяльності*. Київ: Академвидав.
11. Данилюк, В. (2006). *Основи педагогічної майстерності вчителя фізичної культури*. Чернівці: Видавництво «Букрек».
12. Довгань, В. І. (2009). *Психологія фізичної культури та спорту*. Київ: Академвидав.
13. Загурський, М. (2015). *Теорія і методика фізичного виховання в школі*. Львів: Сполом.
14. Коваль, Л. О. (2019). *Соціально-психологічні аспекти взаємодії учнів та вчителів на уроках фізичної культури*. Львів: Літера.
15. Ковальчук, М. Л. (2013). *Методика організації фізичного виховання в*

загальноосвітніх школах. Львів: Видавництво «Літера».

16. Ковальчук, М. Л. (2013). Соціально-психологічні чинники формування авторитету вчителя в школі. Харків: ХНУ.

17. Костюк, Г. В. (2017). Формування культури здоров'я через фізичну культуру. Чернівці: Видавництво «Букрек».

18. Кузьменко, О. В. (2015). Особливості навчання учнів на уроках фізичної культури в умовах сучасної школи. Київ: Видавництво «Освітній процес».

19. Лебедева, Л. В. (2010). Психологія особистості в педагогічному процесі. Київ: Видавництво «Ліра».

20. Левченко, В. М. (2007). Методика фізичного виховання в школі. Харків: Остром.

21. Мельник, Н. М. (2020). Використання інноваційних технологій у фізичному вихованні учнів. Київ: Освітній портал.

22. Мельник, О. І. (2011). Основи психології і педагогіки фізичного виховання. Одеса: Одеський університет.

23. Мельничук, О. М. (2014). Психологія педагогічного впливу в фізичному вихованні школярів. Львів: Літера.

24. Мухіна, В. І. (2013). Психологія розвитку та формування особистості в процесі фізичного виховання. Київ: Кондор.

25. Ніколенко, Т. В. (2010). Теорія і методика фізичного виховання та спорту. Київ: Інтернаука.

26. Палійчук, Н. О. (2013). Дослідження мотивації учнів до фізичної культури у загальноосвітніх школах. Львів: Світ.

27. Панченко, А. М. (2012). Інноваційні методи в навчанні фізичної культури. Київ: Академія.

28. Петриченко, Н. М. (2017). Сучасні методи навчання на уроках фізичної культури. Чернівці: Букрек.

29. Рубінштейн, С. Л. (2010). Основи психології. Київ: Наукова думка.

30. Соловйова, Г. В. (2018). Особливості мотиваційної діяльності

вчителя фізичної культури Київ: Вища школа.

31. Станченко, О. В. (2015). Вплив авторитету вчителя фізичної культури на мотивацію учнів. Харків: ХНУ.

32. Тараненко, М. І. (2011). Психологія мотивації в фізичному вихованні учнів*. Київ: Наукова думка.

33. Шарова, Г. М. (2013). Методи мотивації учнів у фізичному вихованні. Київ: Грамота.

34. Шевчук, В. Я. (2015). Психологічні аспекти педагогічного впливу на учнів під час уроків фізичної культури. Харків: Остром.

35. Янко, І. Л. (2011). Методика організації фізичного виховання в загальноосвітніх школах. Львів: Видавництво «Літера».

36. Ярмоленко, О. І. (2015). Формування авторитету вчителя фізичної культури в освітньому процесі школи. Автореферат кандидатської дисертації, Київ.

37. Duncan, J. (2015). Psychology in Physical Education and Sports. Oxford: Oxford University Press.

38. Hargreaves, A. (2011). Teaching and Learning: The Essential Elements. New York: Teachers College Press.

39. Harris, R. (2010). Teaching Physical Education: The Social and Educational Impacts. Cambridge: Cambridge University Press.

40. Lyle, J., & Newton, M. (2013). Teacher-Student Interaction in Physical Education. London: Routledge.

41. Martin, S., & Breach, D. (2014). Teacher Development in Physical Education. New York: Springer.

42. Roth, M. (2012). Building Teacher Authority in the Classroom. Los Angeles: Sage Publications.

43. Vardy, T., & Turner, J. (2010). Building Student Engagement in Physical Education. New York: McGraw-Hill.

44. Williams, K. (2009). The Role of the Teacher in Student Motivation. New York: HarperCollins.

ДОДАТКИ

Додаток А

АНКЕТА ДЛЯ УЧНІВ

Цей додаток містить анкети, які були використані для збору даних під час констатувального та формувального етапів дослідження. Вони допомагають зібрати інформацію про рівень авторитету вчителя та мотивацію учнів до уроків фізичної культури.

1. Як ви оцінюєте професіоналізм вашого вчителя фізичної культури?
 - * Дуже високий
 - * Високий
 - * Середній
 - * Низький
2. Який стиль взаємодії з вами використовує вчитель фізичної культури?
 - * Авторитарний
 - * Демократичний
 - * Ліберальний
3. Як часто вчитель використовує інноваційні методи навчання на уроках?
 - * Часто
 - * Іноді
 - * Рідко
 - * Ніколи
4. Наскільки важливим для вас є особистий приклад вчителя?
 - * Дуже важливий
 - * Важливий
 - * Малозначний
 - * Неважливий
5. Як ви оцінюєте свої досягнення на уроках фізичної культури?
 - * Високі
 - * Середні
 - * Низькі
6. Чи мотивує вас вчитель до заняття фізичною культурою поза уроками (спортивні змагання, позакласні заходи)?
 - * Так
 - * Ні

ІНТЕРВ'Ю З УЧИТЕЛЯМИ

Інтерв'ю з учителями фізичної культури, що використовувались для збору даних про педагогічні підходи до формування авторитету дозволяють отримати глибше розуміння методів роботи вчителів та їх впливу на учнів.

Приклад запитань до інтерв'ю з учителем:

1. Як ви визначаєте свої професійні якості, які, на вашу думку, впливають на ваш авторитет серед учнів?
2. Які методи ви використовуєте для підвищення мотивації учнів до фізичної культури?
3. Чи вважаєте ви важливим підтримувати здоровий спосіб життя? Як це впливає на ваш авторитет?
4. Як ви працюєте з учнями, які мають низький рівень фізичної підготовки або мотивації?
5. Які проблеми ви зазвичай стикаєтесь при організації уроків фізичної культури?